

WOORDWIJS

Gemeente-zijn – een verkenning

Wim de Groot

Verwarmd en blij kwam ze uit de kerk. Het was niet zozeer vanwege de preek. O nee, die had haar zelfs helemaal niet zo aangesproken. Het zat hem ook niet in het zingen. Moeilijke wijzen en niet al te veel verzen. Nee. Het warme en blij kwam door wat er ná kerktijd was gebeurd. Ze had heerlijk met een groepje jongeren staan praten. Zomaar waren ze naar haar toe gekomen. Om iets aan haar te vragen. Aan haar! Een weduwe van dik in de zeventig. En zomaar was er een gesprek ontstaan. Over God. Over de liefde van Jezus voor arme zondaars. Over de Geest, die vernieuwt naar het beeld van Hem. De kerkdienst was nu al drie kwartier geleden afgelopen. Zo lang hadden ze staan praten. Warm en blij liep ze naar huis.

Inleiding

Het is fantastisch om samen gemeente van Christus te zijn. Psalm 133 belooft grote zegen als broeders en zusters van één huis vol liefde met elkaar omgaan. En je mag daar gelukkig vaak wat van ervaren, van die zegen. Maar samen gemeente-zijn staat onder druk. De toenemende individualisering vergroot de eenzaamheid. Daar komt nog eens bij dat er groepen ontstaan. En stromingen. Hoe kom je weer tot elkaar? Hoe overstijg je de geest van de tijd? Daarover gaat deze verkenning door de Bijbel.

Gods liefde bindt samen

Wij zijn kerken waarin de kinderdoop beleden wordt. Dat is prachtig, want daarin wordt iets zichtbaar van hoe God het gemeente-zijn bedoelt. Het is Gods liefde die vooropgaat. Niet onze keuzes, niet onze liefde is het eerste. Gods liefde is de eerste. En dus ook bepalend. Dat zie je in het Oude Testament terug.* Bijvoorbeeld in Deuteronomium 7:6-8a:

Want u bent een volk dat aan de HEER, uw God, gewijd is. U bent door hem uitgekozen om, anders dan alle andere volken op aarde, zijn kostbaar bezit te zijn. Het is niet omdat u talrijker was dat hij u lief kreeg en uitkoos – u was het kleinste van allemaal! Maar omdat hij u liefhad...

Maar ook in het Nieuwe Testament, bijvoorbeeld in 1 Johannes 4:11: ‘Geliefde broeders en zusters, als God ons zo heeft liefgehad moeten we ook elkaar liefhebben.’ En vers 19: ‘Wij hebben lief omdat God ons eerst heeft liefgehad.’

Gods liefde is bepalend. En dan vooral de liefde die Hij laat zien in Jezus Christus. Diens liefde is ondergrond en voorbeeld voor ons gemeente-zijn.

Je hebt elkaar niet uitgekozen binnen de gemeente. Sommige broeders en zusters liggen je helemaal niet. Ze denken en doen zo anders dan jij. Jongeren kunnen zo vrij zijn in hun uitingen en levensstijl. Ouderen kunnen je veel te conservatief zijn. En zo kun je nog wel meer tegenstellingen bedenken. De gemeente lijkt steeds breder te worden in ideeën. De opvattingen zijn een veelkleurig palet geworden. Maar je houding wordt niet bepaald door alle verschillen. Nee, het is Gods liefde die samenbindt. Hij houdt van deze veelkleurige gemeente. En dat mag je dan positief zien! Die breedte mag je benutten. Je mag elkaar scherp

* Bij alle bijbelteksten die ik aanhaal, maak ik gebruik van de Nieuwe Bijbelvertaling.

houden en aanvullen. En zo een spiegel van Gods liefde zijn. In alle kleuren van de regenboog mag je Jezus Christus uiteten in je gemeentelijk leven.

God hecht sterk aan de opbouw vanuit gezinnen

Als je de Bijbel naleest over gemeente-zijn, dan staat er niet zoveel in. Zeker het Oude Testament is daarover niet duidelijk. Hoe kwamen mensen samen en wanneer? En welke vormen had dat? Je leest wel over grote samenkomsten die enkele malen per jaar gehouden werden, en waar de feesten op de centrale plek, de tempel in Jeruzalem, gevierd werden. Maar zegt dat iets over gemeente-zijn? Het woord 'gemeente' duidt in het Oude Testament vaak meer iets aan van 'menigte' of 'massa'. Je kunt daar in ieder geval niet al te veel conclusies aan verbinden voor gemeente-zijn vandaag.

Wat je wel uit het Oude Testament kunt halen, is dat God heel sterk denkt vanuit de gezinnen als hoeksteen van de samenleving van zijn volk. Je ziet dat op verschillende plaatsen. Bij de instelling van het Pascha bijvoorbeeld, in Exodus 12:3 en 4:

Zeg tegen de gehele gemeenschap van Israël: 'Op de tiende van deze maand moet elke familie een lam of een bokje uitkiezen, elk gezin één. Gezinnen die te klein zijn om een heel dier te eten, nemen er samen met hun naaste burenen een, rekening houdend met het aantal personen.'

Ook zie je dat terug bij het gezin van Elkana, Hanna en Peninna (1 Sam. 1). Dat de HEER heel sterk vanuit gezinnen denkt, zie je verder in talloze teksten in het Oude Testament. Bij de intocht in Kanaän laat God stenen oprichten om de geloofsopvoeding te stimuleren. En in de toevoeging bij het tweede gebod zie je heel duidelijk het belang van een goede geloofsoverdracht van ouders op kinderen. God geeft zijn liefde door via de gezinnen. En zo is het gezin een wezenlijke bouwsteen voor het volk van God.

Je zou je kunnen afvragen wat dat betekent voor de gemeente vandaag. In de tijd van de Here Jezus zie je, dat Hij het Pascha niet viert met het gezin (dat heeft Hij ook niet), maar met de kring van zijn leerlingen. Zou dat betekenen dat je langzaam een verschuiving naar kleine groepen krijgt? Ik zou zelf nog een andere inbreng willen hebben: een gemeente vandaag-de-dag is meer gebaat bij sterke gezinnen dan bij ijverige ambtsdragers.

Iedereen hoort erbij

Vanuit beide bovenstaande gedachten: Gods liefde als uitgangspunt en de belangrijkheid van gezinnen, kun je in ieder geval concluderen, dat je geen onderscheid mag maken in leeftijd, afkomst, ras of geslacht. In het Oude Testament al geeft God door het instellen van de besnijdenis aan, dat de kinderen erbij horen. Een joodse jongen geldt zelfs al vanaf zijn dertiende als een volwassene.

Het Oude Testament geeft nogal eens verwarring. Soms worden alleen de mannen aangesproken als de menigte (gemeente) van Israël bij elkaar is. Soms ook vrouwen en kinderen. In het Nieuwe Testament is er duidelijk sprake van, dat iedereen erbij hoort. Dat lees je als Petrus op de Pinksterdag Joël aanhaalt, in Handelingen 2:17 en 18.

Aan het einde der tijden, zegt God, zal ik over alle mensen mijn geest uitgieten. Dan zullen jullie zonen en dochters profeteren, jongeren zullen visioenen zien en oude mensen droomgezichten. Ja, over al mijn dienaren en dienaressen zal ik in die tijd mijn geest uitgieten, zodat ze zullen profeteren.

Dat zie je ook in 1 Korintiërs terug. De hoofdstukken 12-14 vormen een belangrijk onderdeel als je nadenkt over gemeente-zijn vandaag. Paulus schildert je een bont gezelschap voor ogen, dat bestaat uit jong en oud, vrouwen en mannen, gasten en leden. Samenkomend als het lichaam van Christus. Elkaar tot een hand en een voet zijn. Iedereen is belangrijk. Je kunt niet zonder elkaar. En de kern (hoofdstuk 13) is de liefde van God. Die verbindt ons met elkaar. Wie je ook bent.

Kleine groepen aan huis: de gemeente

Er is een gevaar dat je het Nieuwe Testament te veel leest vanuit nu. Tegenwoordig zie je redelijk grote gemeenten (er is wel eens geroepen dat een gemeente van 450 zielen een ideale grootte heeft). In de Bijbel was er veel meer sprake van huisgemeentes. Niet al te groot. Dat beeld zie je in Handelingen al opkomen. En dat lijkt zich door te zetten in het vervolg. Vanuit de opmerkingen van Paulus over de viering van het avondmaal (1 Kor. 11) kun je concluderen dat mensen in kleine kringen aan huis avondmaal vierden. Saillant detail is daarbij, dat meteen daarna Paulus begint over gemeenteopbouw(!) in hoofdstuk 12-14 (zie hierboven). Je zou de vraag kunnen stellen hoe groot dat lichaam uit 1 Korintiërs 12 dan wel is. Is het een huisgemeente? Het lijkt er wel op. En hoe groot is die gemeente dan? En waren er daar meer van in Korinte? Wie het weet, mag het zeggen.

Ook in Romeinen 16:5 staat iets opvallends: ‘Groet ook de gemeente die bij hen in huis samenkomt.’ Ik weet niet precies welke conclusies je hieruit moet trekken. Maar het lijkt mij dat het fenomeen van massale gemeenten zoals wij ze kennen, echt iets van na de bijbelse tijd is. Maar ja: we leven in de tijd van vandaag. Met eigen problemen en met eigen gemeentegroottes. We mogen voor vandaag eigen modellen ontwikkelen hoe je optimaal gemeente moet zijn. Daarbij mogen we bijbelse noties zoals die in 1 Korintiërs 11-14 gegeven worden, natuurlijk niet links laten liggen. En dan ben ik van mening dat de ontwikkeling van kleine groepen in ieder geval een poging is om de situatie die de Bijbel ons schetst, weer meer gestalte te geven.

Roeiboot of gondel?

Nog één belangrijke tekst wil ik hier bespreken. Hayo Wijma haalt die in ‘Verkenning’ ook aan. Het is, denk ik, één van de meest veelzeggende teksten voor gemeenteopbouw vandaag, Efeziërs 4:11-13.

En hij (Christus) is het die apostelen heeft aangesteld, en profeten, evangelieverkondigers, herders en leraren, om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Zo wordt het lichaam van Christus opgebouwd, totdat wij allen samen door ons geloof en door onze kennis van de Zoon van God een eenheid vormen, de eenheid van de volmaakte mens, van de tot volle wasdom gekomen volheid van Christus.

In de voorbije tijd is deze tekst wel eens zo uitgelegd, dat de ambtsdragers alles zouden moeten doen. Zij zijn er om de heiligen toe te rusten. Zij zijn er ook om het lichaam van Christus op te bouwen. In de praktijk werkte dat zo, dat de ouderlingen het pastoraat op zich namen. En de diakenen het diaconaat. Je zou dat de gondel-exegese kunnen noemen. Het beeld van een gondel is, dat de gondelier stuurt en het vaartuig voortbeweegt. Terwijl de inzittenden lekker achterover kunnen leunen.

Tegenwoordig is de roeiboot-exegese veel meer naar voren gekomen. Als je bij de Olympische Spelen naar het roeien kijkt, dan zie je dat iedereen in de boot meehelpt. En de stuurman (meestal het kleinste mannetje!) houdt de boot op koers. Zo zouden de ambtsdragers veel meer stuurman moeten zijn. Die niet op de wal blijven staan natuurlijk, maar in de boot de

boot op koers houden. Zo kun je bovenstaande tekst ook uitleggen: de ambtsdragers zijn de toerusters. En vervolgens gaat de gemeente zelf aan het werk om het lichaam van Christus op te bouwen.

Stellingen

Verwerkingsvorm:

Schrijf onderstaande stellingen op een bord of een groot vel papier en schrijf eronder wat ieder van een stelling vindt. Houdt deze ronde kort. Bespreek vervolgens de stellingen in kleine groepjes en wissel de bevindingen in de grote groep met elkaar uit. Schrijf dit eventueel ook op het bord of het papier.

1. *Waar de liefde van Christus centraal staat, gaat gemeente-zijn vanzelf.*

Formuleer hierbij een tegenovergestelde stelling.

2. *De gemeente van vandaag is meer gebaat bij sterke gezinnen dan bij ijverige ambtsdragers.*

Zoek een aantal argumenten voor en tegen deze stelling, en zet die naast elkaar. Probeer vanuit de Bijbel te zoeken. Trek een conclusie.

3. *De situatie en de tijd van de Bijbel waren zo anders, dat je voor gemeente-zijn vandaag alleen maar grondlijnen uit Gods Woord kunt halen.*

Lees hierbij 1 Korintiërs 12-14. Probeer uit deze hoofdstukken regels te vinden voor gemeenteopbouw.

4. *De gemeente is een roeiboot en geen gondel.*

Lees Efeziërs 4:11-13. Deel met elkaar wat u aanspreekt in deze tekst. Hoe ziet u uw gemeente? Bedenk andere beelden: de gemeente is...